

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Факультет міжнародних відносин,
політології та соціології
Кафедра політології

ТЕРИТОРІАЛЬНА ПОЛІТИКА В СКЛАДНИХ ПОЛІТИЧНИХ СИСТЕМАХ СУЧАСНОСТІ

СИЛАБУС

Ступінь вищої освіти	третій (доктор філософії, PhD)
Освітньо-професійна програма:	052 «Політологія»
Обсяг	Кількість кредитів: 3 (90 годин)
Мова викладання:	українська
Рік навчання:	1 (перший)
Семестр:	1 (перший)
Дні, час, місце	За розкладом занять: Платформа Zoom, підключитися: https://us05web.zoom.us/j/3973779942?pwd=S3IwbE85MEdCK3JoOFlnb1Nyd1VxZz09 Ідентифікатор конференції: 397 377 9942 Код доступу: 262976
Викладач	Узун Юлія Вадимівна - д. політ. н., професор кафедри політології
Контактний телефон	067 481 73 16
E-mail	uzun.ulia76@gmail.com
Кафедра	політології
Консультації	За розкладом консультацій викладачів кафедри; У дні проведення практичних, лекційних занять; Онлайн-консультації. Платформа zoom.
Комунікація	Здійснюється через очні зустрічі, месенджери та електронну пошту

АНОТАЦІЯ КУРСУ

<p>Місце дисципліни в освітній програмі: Дисципліна включена до переліку вибірових освітніх компонентів (код в ООП: ВБ 2.3.) освітньо-професійної програми (ОПП) для третього (доктор філософії, PhD) рівня вищої освіти за спеціальністю 052 – «Політологія».</p> <p>Пререквізити: Світова політика Новітнього часу; Міжнародні відносини: теорія та сучасність; Політична географія; Геополітика; Міжнародне право; Державне управління та місцеве самоврядування; Постреквізити: Політичне прогнозування.</p> <p>Предмет: інструменти стабілізації складних територіально-політичних систем в умовах реалізації територіальної політики за стандартами ЄС та логікою перетворень, закладеною ООН в межах програми трансформації світу на основі принципів стійкого розвитку.</p> <p>Мета: опанування здобувачами вищої освіти інструментів стабілізації територіально-політичних систем та специфіки впровадження територіальної політики в складних політичних системах сучасності.</p> <p>Завдання дисципліни - це формування у здобувачів вищої освіти здатності 1) визначати</p>

специфіку концептуалізації базових понять в міждисциплінарному та політологічному дискурсі; 2) визначити методологічні підходи та критерії диференціації простору соціальної взаємодії з метою виокремлення територіальних суспільних систем та територіальних політичних систем як одиниць просторової організації; 3) визначити чинники розвитку теорії територіально-політичних систем; обґрунтовувати специфіку методологічних підходів щодо аналізу ієрархії територіальних елементів політичного простору в умовах централізованої та децентралізованої систем; визначити теоретико-методологічне підґрунтя територіальної політики як комплексу інструментів стабілізації політичних систем в багатоскладовому просторі; 4) встановлювати специфіку територіально-політичної адаптації політичних акторів в умовах поліморфізації простору; 5) з'ясувати підходи щодо трансформації логіки організації та конструювання територіально-політичної системи європейської єдності; 6) визначити інституційну основу формування спільної територіальної політики в європейському просторі та інструменти впровадження багаторівневого управління; 7) характеризувати специфіку морфології складних територіально-політичних систем та аналізувати критерії стандартизації територіальної політики; 8) надавати оцінку розвитку політичного простору ЄС в контексті реформи територіально-політичної структури та трансформації простору політичної участі; характеризувати адаптаційні стратегії національних держав в умовах впровадження стандартів реформування територіально-політичних систем; 9) обґрунтувати інструменталізацію територіальних політик держав-членів ЄС в процесах розширення простору реалізації європейських інтересів; 10) встановити особливості процесу конструювання політичної системи ЄС враховуючи специфіку територіальних частин європейських держав за межами Європи та варіативність просторів стратегічного розвитку.

Очікувані результати: ПРЗ_01: Знати на поглибленому рівні нормативну та позитивну політичну теорію, політичний аналіз, порівняльну та прикладну політологію та володіти категоріально-понятійним та аналітично-дослідницьким апаратом сучасної світової політичної науки з метою аналізу ефективності територіальної політики; ПРЗ_04: Знати основні етапи формування міжнародних відносин та зміни геополітичного балансу сил з урахуванням необхідності їх використання при дослідженні етапів та особливостей розвитку територіальної політики в складних політичних системах; ПРУ_02: Уміти комплексно застосовувати широкий спектр політологічних понять, теорій і методів до аналізу владно-політичних відносин політичних акторів, інститутів та ідей відповідно до аналізу особливостей територіальної політики; ПРУ_03: Уміти конструювати дизайн, розробляти програму та виконувати комплексні політологічні дослідження з використанням широкого спектру прикладних методів, технологій та інструментарію аналізу; ПРК_02: Професійно презентувати результати досліджень; ПРА_02: мати системний науковий світогляд та філософсько-культурний кругозір, який включає критичне мислення, професійну етику, академічну доброчесність, повагу до різноманітності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

3

**н
а
т
и
:**

специфіку предметної області навчальної дисципліни, що вивчає територіальну політику; теоретико-методологічні основи формування та розвитку територіальної політики; науково-категоріальний апарат та специфіку процесу концептуалізації базових понять в міждисциплінарному та політологічному дискурсі; методологічні підходи та критерії диференціації простору соціальної взаємодії з метою виокремлення територіальних суспільних систем та територіальних політичних систем як одиниць просторової організації; чинники формування теорії територіально-політичних систем; теоретико-

та трансформації простору політичної участі; адаптаційні стратегії національних держав в умовах впровадження стандартів реформування; особливості процесу конструювання політичної системи ЄС враховуючи специфіку територіальних частин європейських держав за межами Європи та варіативність просторів стратегічного розвитку та розширення.

вміти: використовувати понятійний та аналітично-дослідницький апарат в процесі теоретично-аналітичної та професійної діяльності; розв'язувати спеціалізовані завдання в предметній сфері політології та застосовувати ключові теорії і методи політичних досліджень та аналізу стану територіальної політики в експертно-аналітичній, політико-організаційній, консультаційній, викладацькій і громадській сфері практичної професійної діяльності; комплексно мислити, застосовуючи систему знань для розуміння стратегії та тактики територіальної політики в процесі професійної діяльності; спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів діяльності) з питань розвитку територіальної політики; застосовувати навички використання методології досліджень; здійснювати аналітичну обробку інформації з метою визначення стратегії просторового та територіального розвитку в складних політичних системах; застосовувати комплекс інструментів розвитку територіальної політики; аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування; аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні; вміти критично мислити у сфері професійної діяльності.

ОПИС КУРСУ

Форми навчання:	1) лекційні заняття (12 год.); 2) практичні заняття (10 год.); 3) організована самостійна робота студентів (68 годин). Самостійна робота включає: [1] – підготовку до практичних занять; [2] – опрацювання лекційного матеріалу; складання тематичного тезаурусу; [3] – самостійне опрацювання літератури та джерел; підготовка конспекту за питаннями самостійної роботи; [4] – виконання індивідуального навчально-дослідного завдання (підготовка доповіді; реферату; презентації). 4) індивідуальні консультації.
Методи навчання	1) словесний та наочний (публічні доповіді та демонстрація презентацій); 2) практичний (виконання практичних завдань; підготовка і здійснення доповідей; опрацювання матеріалу шляхом підготовки презентації); 3) інтерактивний (колективне та індивідуальне опрацювання завдань під час лекційних, практичних занять з використанням дискусивних практик, виконання ІНДЗ, презентація ІНДЗ та інших результатів сам. роботи).

Зміст навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1: Теоретико-методологічне підгрунття формування та розвитку територіальної політики

ТЕМА I. Актуальні завдання та предмет навчальної дисципліни. Теоретичні та методологічні підходи в дослідженнях організації складних політичних систем. Визначення актуальних питань, мети та предмету дисципліни. Категоріально-понятійний апарат. Диференціація та структурація *територіально-політичних систем* (ТПС) в політичних концепціях на межі XIX – XX ст. Тлумачення понять «простір», «територія», «місце», «територіалізація простору»: міждисциплінарний аналіз методологічних підходів та наукових концепцій другої половини XX – початку XXI ст. Емпірична основа теоретико-концептуального переосмислення політичного простору та розвитку досліджень територіальної політики як напрямку політології, що інтегрує наукові розвідки в сферах, де територіальні атрибути політики чи політичні атрибути території є значимими.

ТЕМА II. Структурування простору соціальної та політичної взаємодії: методологічні

основи та підходи. Критерії диференціації простору соціальної взаємодії: територіальні суспільні системи (ТСС), «територіально-політичні системи» (ТПС). ТПС і дослідження територіально-політичних утворень (ТПУ) з різними якостями. ТПС як територіалізований політичний простір, хронотопічна та гетеротопічна реальність, що досліджується в діахронічному та діатопічному вимірах. Структурація складних ТПС.

ТЕМА III. Поліморфізація політичного простору: структурний аналіз систем. Територіальна політика в багатоскладових системах як об'єкт теоретико-методологічного аналізу. Трансформація методологічної основи концепту «політичний простір». Територіалізація уявного простору. Категорії структурування ТПС. Суб'єкти політичної дії та «привласнення» територіального простору в результаті «битви когнітивних карт» та репрезентації інтересів. Чинники поліморфізму політичного простору. Акторно-мережевий аналіз взаємодії. Хронотопічний та територіально-топологічний виміри ТПС. Поліморфізм політичного простору в територіальній морфології систем.

Змістовний модуль 2: Практичні питання реалізації територіальної політики

ТЕМА IV. Територіальна політика в складних національних та наднаціональних системах подібних до ЄС в умовах поліморфізації політичного простору. Основи організації та конструювання ТПС. ТПС ЄС як результат «битви когнітивних карт» носіїв ідеї федеральної єдності – «Європи регіонів», конфедеративної єдності – «Європи Націй», проєктів «нових правих», «нових лівих». Прагматизм в конструюванні відносин між рівнями прийняття рішень в ЄС та компроміс в стратегії інституціоналізації ТПС ЄС як збалансованого формату стримувань та противаг. Формат європейської єдності. Система наднаціональних та міжурядових інститутів, модель відносин суверенітетів. Структури та інструменти впровадження багаторівневого управління та політики «вирівнювання» в ЄС.

ТЕМА V. Дизайн політичного простору ЄС: реструктуризація територій національного розвитку та простору громадської участі. Мультиплікація просторово-політичних процесів як підґрунтя для узгодження статусів та функціональних ролей акторів та встановлення правил взаємодії для стабілізації простору. Стабілізація просторових політичних систем як комплекс заходів національного та наднаціонального рівнів. Стратегічне просторове планування. Децентралізація в державах ЄС: логіка структурних реформ. Морфологія ТПС ЄС. Дихотомія федеральних та унітарних держав: втрата інструментальної значимості. Асиметричні моделі організації ТПС. «Ефективне» громадянство в ЄС: інфраструктура політичної участі. Асиметричні статуси та права в нематерикових територіях.

ТЕМА VI. Інструменти стабілізації національних ТПС в умовах впровадження територіальної політики ЄС. Інструменти реалізації стратегії просторового конструювання для формування нових якостей політичної системи. Варіативність реформ та формування подвійних суверенітетів, гібридизація моделей самоврядування, трансформація національних моделей взаємодії систем державного управління та місцевого самоврядування. Процес стандартизації територіально-політичних реформ: шлях від реактивної політики стабілізації ТПС до формування інтегральної стратегії просторового планування.

Перелік основної рекомендованої літератури

1. Узун Ю.В. Привласнення простору: організація взаємодії в складних політичних системах. Одеса: Фенікс, 2021. 378 с.
2. Коч С. Транскордоння: простір соціального порядку та дії. Одеса: Фенікс, 2019. 357 с.
3. Agnew J. Place and Politics. The Geographical Mediation of State and Society. London: Routledge, 2010. 286 p.
4. Agnew J. Space and Place. *Handbook of Geographical Knowledge* / J. Agnew, D. Livingstone (eds.). London: Sage, 2011 P. 316 – 330.
5. Agnew J., Corbridge S. Mastering Space: Hegemony, Territory and International Political Economy. London – NY: Routledge, 2010. 250 p.

6. Jeffery Ch., Wincott D. The Challenge of Territorial Politics: Beyond Methodological Nationalism. *New directions in political science: Responding to the challenges of an interdependent world* / C. Hay (ed.). Basingstoke: Palgrave Macmillan. 2010. P. 167 – 188.
7. Keating M. Thirty Years of Territorial Politics. *West European Politics*. 2011. Vol. 31. Is. 1. P. 60 – 81.
8. Larkins J. From Hierarchy to Anarchy: Territory and Politics before Westphalia. NY: Palgrave Macmillan, 2012. 269 p.
9. Mueller S. Federalism and the Concept of Political Territoriality Towards an Analytical Framework for Comparative Territorial Politics. *Dans L'Europe en Formation*. 2012. Vol.1(363). P. 95-120.
10. Muller H., Matthijs B. Unravelling Territoriality in the European Union: Reconfiguring Territorial Affairs by Reconsidering the Guardian and Commercial Systems of Survival. *Open Journal of Social Sciences*. URL: <https://www.scirp.org/journal/paperinformation.aspx?paperid=10913>

Оцінювання

Навчальна дисципліна вивчається протягом одного семестру та складається з двох змістових модулів (ЗМ). По завершенню курсу здобувачі вищої освіти складають залік.

На залік виносяться вузлові питання, що потребують творчої відповіді та вміння синтезувати отримані знання. Результати навчання оцінюються за 100-бальною системою. За результатами оцінювання змістового модуля здобувачам виставляються бали. Під час викладання лекційного матеріалу лектор може здійснювати контрольні опитування здобувачів. Так, засоби діагностики якості вищої освіти *включають в себе*:

Поточний контроль: усний контроль: індивідуальне і фронтальне опитування, бесіда, захист рефератів, доповідь, оцінювання доповідей; письмовий контроль: оцінювання якості виконання самостійної роботи за темами;

Періодичний контроль: тестовий контроль: оцінювання контрольних робіт за змістовими модулями (тестування).

Підсумковий контроль: ЗАЛК.

Критерії оцінювання

Вид роботи	Кількість балів
Поточний контроль:	
Опитування за питаннями відповідної теми на практичному занятті, участь здобувачів вищої освіти в обговоренні проблемних питань	від 0 до 5
Виконання ІНДЗ за однією із запропонованих тем (доповідь та демонстрація презентації)	від 0 до 5
Періодичний контроль:	
Контрольна робота за змістовими модулями у формі тестування	від 0 до 5 (1 модуль) від 0 до 5 (2 модуль)

Опитування на занятті, участь в обговоренні проблемних питань	0	Здобувач є лише спостерігачем на практичному занятті; не виступає і не задає питань; дає неправильні відповіді на запитання, демонструє незадовільне знання понятійного апарату і джерел.
	1-3	Здобувач іноді бере участь в практичному занятті; іноді виступає; допускає помилки, відповідаючи на питання; пасивно працює на практичних заняттях; показує фрагментарні знання понятійного апарату і джерел.
	4-5	Здобувач бере активну участь у занятті, в обговоренні, користується додатковою літературою; висловлює власні міркування, наводить доцільні приклади; здатний публічно представити матеріал.
Виконання рефератів; доповідь та презентація	0	Не зараховуються реферати (доповіді) та презентації, виконані не самостійно або запозичені з мережі Інтернет.
	2	Доповідь та презентація самостійними, але актуальність не опрацьована,

демонстрація презентації		теоретичний аналіз дано описово, змістовний матеріал є формальним, висновки не конкретизовані (відсутні), тема не розкрита.
	3	Доповідь та презентація самостійні, оформлення відповідає вимогам із порушеннями, актуальність опрацьована, теоретичний аналіз містить неточності, але здобувач за допомогою викладача виправляється, висновки формальні, але тема цілком розкрита із незначними прогалинами.
	4	Доповідь та презентація самостійні, актуальність теми опрацьована із зазначенням невіршених раніше аспектів, теоретичний аналіз ґрунтовний, здобувач без допомоги викладача пояснює матеріал, висновки самостійні, але не оригінальні, тема формально розкрита, містить посилання на джерела.
	5	Доповідь та презентація самостійні, актуальність розкрита із зазначенням невіршених раніше аспектів, правильно визначені об'єкт і предмет, гіпотеза, історико-теоретичний аналіз ґрунтовний, здобувач вільно презентує оригінальний матеріал; зміст презентації не перевантажений слайдами з текстовим матеріалом; у висновку – самостійні судження, підкріплені доказами; є посилання на джерела.
Контр. робота за модулями	0	Відповідь на запитання неправильна.
	5	В контрольній роботі кожного з модулів по 5 запитань: 1 бал за кожен правильну відповідь.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для заліку
90 – 100	A	Зараховано
85 – 89	B	
75 – 84	C	
70 – 74	D	
60 – 69	E	
35 – 59	FX	Не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Розподіл балів

Поточний та періодичний контроль							Підсум-й Контроль	Сума балів		
Змістовний модуль 1			Змістовний модуль 2			Загалом балів	колоквіум			
Теми	T.1	T. 2	T. 3	T.4	T.5	T.6				
Практичні	№1 (5+5)		№2 5	№3 5	№4 5	№5 5			30	
ІНДЗ	5+5		5	5	5	5			30	
Контр. роботи	5 балів			5 балів					10	
	35			35			70	30	100	

САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ.

форми	методи контролю	строки виконання завдань
Підготовка доповіді	Публічна доповідь	Здобувач виконує передбачену самостійну роботу за кожною темою практичного заняття, формує конспект виконання самостійної роботи, демонструє наявність конспекту з виконаними завданнями на практичних заняттях (поточний контроль).
Підготовка мультимедійної презентації	Аудиторна демонстрація презентації	
Складання реферату	реферат	

Аналіз рекомендованої літератури, формування конспекту виконання самостійної роботи	конспект	Здобувач обирає тему ІНДЗ (індивідуального науково-дослідного завдання), готує доповідь та презентацію за цією темою на конкретну дату практичного аудиторного заняття. Здобувач отримує консультацію викладача.
---	----------	--

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політика щодо дедлайнів та перескладання	Роботи, виконання і здача яких здійснюється з порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання заліку можливе із дозволу деканату за наявності поважних причин або за письмовою заявою (апеляцією) здобувача до декана.
Політика щодо академічної доброчесності:	Здобувачі повинні дотримуватися принципів академічної доброчесності, згідно Кодексу академічної доброчесності учасників освітнього процесу Одеського національного університету імені І. І. Мечникова URL: http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/documents/acad-dobrochesnost.pdf . У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності, робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. Викладач залишає за собою право змінити тему завдання.
Політика щодо відвідування та запізень:	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (воєнний стан, епідемії, хвороба здобувача, стажування за академічною мобільністю та ін.) навчання може відбуватись дистанційно в онлайн формі за графіком, погодженим із викладачем. У разі відсутності здобувача вищої освіти на практичному занятті, він зобов'язаний відпрацювати пропущене заняття через усне опитування в позааудиторний час (час консультацій викладача) або відпрацювати це заняття шляхом написання реферату на тему, погоджену з викладачем. Невідпрацьовані заняття вважаються незданими і за них не нараховується оцінка в балах.
Мобільні пристрої	Дозволяється використання мобільних пристроїв на практичних заняттях за необхідності групової роботи у спеціальних Додатках.
Поведінка в аудиторії:	Здобувачі беруть активну участь у заняттях: опитуваннях, дискусіях, під час практичних занять. Виконують навчальні завдання вчасно, відповідно до робочої навчальної програми. Здобувачі повинні дотримуватимуться правил поведінки в аудиторії на засадах партнерських стосунків, взаємоповаги, взаємопідтримки та взаємодопомоги.